

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Πρότυπα καὶ παρομοιώσεις στὴν ὀρθόδοξη παράδοση*

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Πρότυπα καὶ παρομοιώσεις

Ὁ ἄνθρωπος κινεῖται στὴ ζωὴ του ἔχοντας πάντοτε ἀνάγκη ἀπὸ παραδείγματα, ὑποδείγματα, πρότυπα, ιδεώδη, παρομοιώσεις. Κάπου πρέπει νὰ στηριχτεῖ γιὰ νὰ δεῖ ἢ νὰ καταλάβει κάτι ἄλλο. Ἀπὸ τὸ οἰκεῖο προχωράει πρὸς τὸ διαφοροτικὸ καὶ μὲ διαδοχικὲς προσεγγίσεις πλησιάζει καὶ ἀντιλαμβάνεται τὸ μακρινό. Ὁ ἴδιος, ἀπὸ μόνος του χρησιμοποιεῖ αὐτὸν τὸν τρόπο. Ἐπιχειρεῖ νὰ ἀντιληφθεῖ τὸ ἄγνωστο μέσω τοῦ γνωστοῦ, τὸ μακρινὸ μέσω τοῦ κοντινοῦ. Τὰ ἐπιρρήματα: ὡς, ὅπως, καθὼς, σάν, σάμπως, βρίσκονται στὴν ἡμερησία διάταξη. Τὴν ἴδια μέθοδο χρησιμοποιεῖ καὶ ὅταν ἐπιδιώκει νὰ κάνει κατανοητὰ τὰ ἴδια πράγματα καὶ στοὺς ἄλλους. Ἡ ἔννοια τοῦ προτύπου ἢ τῶν παρομοιώσεων δὲν ἐξυπηρετεῖ μόνο τὴν κατανόηση ἑνὸς ἄλλου πράγματος, ἀλλὰ τίθεται καὶ ὡς στόχος γιὰ τὸ τί πρέπει νὰ ἐπιδιώξουμε καὶ νὰ κατορθώσουμε. Ἀκόμη, στὴ δευτέρη περίπτωση, ὀφείλουμε νὰ βροῦμε καὶ τὰ κατάλληλα μέσα γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχουμε.

Μπορεῖ, δηλαδή, στὴν Ὄρθόδοξη Παράδοση νὰ μιλάμε ὅταν θέλουμε νὰ καθορίσουμε γιὰ τὸ τί εἶναι ὁ γάμος καὶ ἡ οἰκογένεια καὶ νὰ χρησιμοποιοῦμε τὴν ἔκφραση, ὅτι ὁ γάμος καὶ ἡ οἰκογένεια ὀρίζεται ὡς μικρὴ ἐκκλησία ἢ ὡς μυστήριον ἀγάπης. Ὁ ἱ. Χρυσόστομος λέγει: «καὶ ἡ οἰκία γὰρ ἐκκλησία ἐστὶ μικρὰ» ἢ «ἰδοὺ πάλιν μυστήριον ἀγάπης». Δὲν παραμένουν ἀπλῶς διαπιστώσεις. Εἶναι ἐτοῦτο ἢ τὸ ἄλλο. Προβάλλεται ταυτόχρονα μία ἐπιταγή, μία ἐντολή, μία σκόπευση. «Ἐκκλησίαν ποιήσόν σου τὴν οἰκίαν». «Ἔστω ἐκκλησία ἡ

οἰκία ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συνεστηκυῖα». Ὁ τρόπος ποὺ διαπραγματεύεται τὸ θέμα δὲν δέχεται καὶ ἀντιρρήσεις: «Μὴ γὰρ ὅτι σὺ μόνος εἶ ὁ ἀνὴρ, μηδὲ ὅτι αὕτη μόνη ἐστὶν ἡ γυνή, νομίσης κώλυμα εἶναι. Ὅπου γὰρ εἰσι δύο εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, φησί, συνηγμένοι, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσφ αὐτῶν». Ἄν πρὸς στιγμὴν κάποιος μένει διστακτικὸς ἢ ἐκστατικὸς μπροστὰ στὸ ὑψηλὸν τοῦ πράγματος ποὺ προβάλλεται ἐνώπιόν του, ἐν τούτοις ἡ ἐκπληξη μετατρέπεται σὲ αἴτημα, σὲ διάθεση βουλευτικὴ νὰ βρεῖ τὰ μέσα, τὸν τρόπο. Ἄκουσε ὅτι εἶναι μυστήριον ἀγάπης ὁ γάμος: «ἰδοὺ πάλιν ἀγάπης μυστήριον» καὶ ὅτι «ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐντοπιίζει στὴν ἀγάπην τὸν μυστηριακὸν χαρακτήρα τοῦ γάμου». Δὲν ἀρκεῖται σ' αὐτό, ἔρχεται ἀπορητικὰ καὶ ἐρωτᾷ: «Ὅτι μὲν γὰρ χρὴ ἀγαπᾶν ἀκηκόαμεν' πῶς δ' ἂν τοῦτο κατορθωθεῖ μαθεῖν ἐπιζητούμεν» (Μ. Βασίλειος). Ἡ παρομοίωση τὸν παρωθεῖ στὴν ὁμοίωση καὶ διερωτᾷται γιὰ τὸ πῶς θὰ τὰ καταφέρει.

Ἐναλλακτικότητα

Ὁφείλω στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ παρατηρήσω ὅτι τὰ πρότυπα εἶναι ἐναλλακτικὰ καὶ μπορεῖ τὸ ἓνα νὰ ὑποδεικνύει τὸ ἄλλο καὶ τανάπαλιν. Σὲ ὅσα ἀναφέραμε φαίνεται ὅτι τύπος, πρότυπον τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ ἄρα καὶ ἀξιολίμητη. Παράλληλα ὁμοίως ὁ γάμος «μυστήριον ἐστὶ καὶ τύπος μεγάλου πράγματος». «Τῆς Ἐκκλησίας τύπος ἐστὶ καὶ τοῦ Χριστοῦ», τονίζει ὁ ἱ. Χρυσόστομος. Φθάνει μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου νὰ ὑποστηρίξει ὅτι, ὅταν ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα συνέρχονται, «ὅταν δὲ συνίωσιν οὐκ εἰκόνα ἀψυχον, οὐδὲ εἰκόνα τινὸς τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' αὐτοῦ ποιοῦντες τοῦ Θεοῦ», ἐξεικονίζουσαν τὸν ἴδιο τὸ Θεό. Αὐτὴ ἡ ἐναλλακτικότητα τῶν μοντέλων εἶναι ἀξιοθαύμαστη. Αὐτὸ ποὺ μόλις ἀναφέραμε ἀπαντᾶται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ὁ γάμος στὴν Π. Διαθήκη συμβολίζει τὴ σχέση τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ λαὸν του* εἶναι συνήθης «... ἡ παρομοίωση πρὸς τὸ

* Εἰσῆγησι στὰ πλαίσια τοῦ Δ' Ἑλληνοϊρανικοῦ Συμποσίου, ποὺ ἐγένετο στὴν Ἀθήνα στὸ Παλαιὸ Ἀμφιθέατρο τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 12-13 Νοεμβρίου 1997 μὲ θέμα: *Οἰκογένεια καὶ οἰκογενειακὲς ἀξίες στὸν ἰσλαμικὸ καὶ χριστιανικὸ (ὀρθόδοξο) κόσμον*. Γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ συμποσίου κατέγραψα συνθετικὰ σκέψεις ποὺ κατὰ καιροὺς ἔχω διατυπώσει ἀναπτύσσοντας τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία γιὰ τὸν γάμον καὶ τὴν οἰκογένεια.

γάμο τῆς σχέσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν περιοῦσιο λαὸν» (Ψαῆ, Ἱερεμίας, Ἡσαΐας κ.ά.).

Εἶναι χαρακτηριστικὸ μάλιστα ὅτι ἐνῶ στὴν Π.Δ. ὁ γάμος τῶν ἀνθρώπων συμβολίζει τὴν ἀγάπη καὶ τὴ σχέση τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ, στὴν Κ.Δ. ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὸ πρότυπο (τὴν εἰκόνα) τῆς ἀγάπης τοῦ ἀντρα πρὸς τὴ γυναίκα. Εἶναι αὐτὸ πού χαρακτηρίσαμε ὡς ἐναλλακτικότητα. Ἄλλωστε εἶναι γνωστὴ ἡ διαδικασία μετάβασης καὶ ἐπιστροφῆς τῶν μοντέλων. Μία ἀμφίδρομη ἐπικοινωνία λειτουργεῖ ἔτσι πού τὸ ἓνα πρότυπο νὰ μεταφέρεται καὶ νὰ ἐφαρμόζεται σ' ἓναν ἄλλο χῶρο, σ' ἓνα ἄλλο ἐπίπεδο. Ἐτσι, μεταβαίνουμε ἀπὸ τὰ ὑλικά στὰ πνευματικά, ἀπὸ τὰ ψυχικά στὰ σωματικά κ.ο.κ. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὴν *ἐννοια τοῦ πατέρα*. Συνήθως κολακεύομαστε νὰ νομίζουμε ὅτι ἀπὸ τὴ φυσικὴ πατρότητα οἰκοδομήθηκε ἡ ἐννοια τοῦ Θεοῦ Πατέρα. Ἐνῶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶναι κατηγορηματικὸς. Γνήσιο πατρικὸ μοντέλο παραμένει ἡ πολυδιάστατη μορφή τοῦ Θεοῦ - Πατέρα «ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται» (Ἐφεσ. γ' 15). Θὰ μπορούσαν νὰ πολλαπλασιαστοῦν τὰ παραδείγματα καὶ ἀπὸ ἄλλες περιοχὲς ζωῆς ἐκτὸς τοῦ γάμου.

Οἱ δύο ἐνότητες

Ἄς ἐπανέλθουμε ὁμως στὶς δύο ἐνότητες πού ἀναφέραμε: ἀνδρας-γυναίκα, Χριστὸς-Ἐκκλησία. Ἡ μία ἐνότητα περιχωρεῖ τὴν ἄλλη. Τὸ μυστήριο τῆς ἐνώσεως τοῦ ἀνδρα μὲ τὴ γυναίκα προσβλέπει στὸ μέγα μυστήριο, μυστικὸ καὶ αἰνίγμα ταυτόχρονα, πού χαρακτηρίζεται στὴν ὀρθόδοξη παράδοση, ὅπως εἶδαμε, ὡς «μυστήριο ἀγάπης».

Ζώντας ὁ ἀνδρας καὶ ἡ γυναίκα μέσα στὸ γάμο πού εἶναι μυστήριο ἀγάπης, καλοῦνται νὰ ἀνοίχουν στὶς διαστάσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ οἰκοδομήσουν μαζί τὴ μικρὴ τους ἐκκλησία. Αὐτὸ τὸ ἀνοίγμα εἶναι μιὰ ἐνδιαφέρουσα πρόταση πού μπορεῖ νὰ χαράξει πολλοὺς δρόμους στὸ χῶρο τῆς Οἰκογένειας. Σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ ζωῆς, ἡ Ἐκκλησία πραγματώνει μὲ ἰδιάζοντα τρόπο τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἑαυτοῦ της. Στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, ὀρίζονται αὐτὰ μὲ πολὺ σαφὴ τρόπο. «Πιστεύω» — λέμε — «εἰς μίαν, ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν», ἀφοῦ προηγουμένως ἔχουμε διακηρύξει τὴν ἴδια πίστη στὸν τριαδικὸ Θεό. Αὐτὴ ἡ σύνδεση δὲν εἶναι τυχαία, ἀλλὰ ἀπεικονίζει βαθιὲς καταστάσεις, ὅπως τὴν ἐνότητα, τὴν ἀγιότητα, τὴν καθολικότητα καὶ τὴν ἀποστολικότητα, πού ὀρίζουν ὄχι μόνον τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ τὸν γά-

μο καὶ τὴν οἰκογένεια, ἀφοῦ ὁ γάμος εἶναι «ἐκκλησία μικρά». Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, τὸ ζευγάρι καλεῖται νὰ ἀναδειχθεῖ σὲ πολυδιάστατη ὄντοτητα.

Οἱ διαστάσεις τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ ἡ ἐνότητα, ἡ ἀγιότητα, ἡ ἀποστολικότητα καὶ ἡ καθολικότητα, γίνονται ἀνοίγματα τῆς μικρῆς ἐκκλησίας, μὲ στόχους τὴ βαθιὰ ἐνότητα τοῦ ἀνδρα μὲ τὴ γυναίκα, τὸ στενὸ σύνδεσμο τοῦ ζευγαριοῦ μὲ τὸ Θεὸ (ἀγιότητα), πού ἐδῶ δὲν ἔχει μόνον ἠθικὴ ἔννοια. Τὴν ἀγιότητα στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ τὴν κατανοήσουμε μὲ τὴν βιβλικὴ τῆς ἔννοια, ὅπου ἅγιο εἶναι αὐτὸ πού ξεχωρίζω γιὰ νὰ τὸ ἀφιερῶσω κάπου. Ἐχει δηλαδὴ ὄντολογικὴ σημασία καὶ ὄχι ἠθικὴ, γι' αὐτὸ ἄλλωστε ὁλος ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ καλεῖται ἅγιος, γιατί ἦταν ὁ ξεχωριστὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐτσι καὶ τὸ ζευγάρι εἶναι ἅγιο, ἐπειδὴ εἶναι ξεχωριστό. Αὐτὸ τὸ εἰδικευμένο διώνυμο δένεται σὲ μιὰ ἄλλη ἐνότητα, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν Ἁγία Τριάδα. Μὲ τὴν ἔννοια τῆς καθολικότητας, ὀρίζουμε τὴ σύνδεση τοῦ ζευγαριοῦ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ζευγάρια, ὅταν δημιουργεῖ ἄλλου τύπου σχέσεις σὲ πλαῖσιο βαθιάς ἐνότητας. Τέλος, μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἀποστολικότητας, ἐννοοῦμε τὴν ἐξοδο τοῦ ζευγαριοῦ στὸν κόσμο, ὅταν δημιουργεῖ παιδιά καὶ ἄλλα ἔργα ἀγάπης, ἀξιοποιώντας ἔτσι, καὶ ὄχι κρύβοντας, τὸ τάλαντο τῆς ἀγάπης πού διαθέτει. Θὰ ἤθελα λοιπὸν νὰ κρατήσουμε τὴν ἔννοια τοῦ γάμου ὡς μικρῆς ἐκκλησίας.

Ὁ γάμος ἔχει, λοιπὸν, τέσσερις βασικοὺς στόχους, τὴν ἐνότητα, τὴν ἀγιότητα, τὴν καθολικότητα καὶ τὴν ἀποστολικότητα, πού εἶναι ἓνα ὀλόκληρο πρόγραμμα ζωῆς. Ἐνα πρόγραμμα ὄχι θεωρητικὸ, πού ἀντίθετα ἔχει πολλὲς ἐμπλοκὲς στὴ ζωὴ τοῦ ζευγαριοῦ τὴν προσωπικὴ, ἀλλὰ καὶ στὶς σχέσεις του μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Αὐτὸ τὸ ἀνοίγμα - ἐπίτευγμα δὲν εἶναι κάτι πού ἐπιτυγχάνεται σὲ μιὰ στιγμὴ καὶ μόνον, «ἅπαξ διὰ παντός», πού συντελεῖται αὐτομάτως μὲ τὴν ἀνάγνωση μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, οὔτε ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὶς διαθέσεις τῶν δύο συνιστωσῶν. Εἶναι πρόγραμμα ζωῆς, ὅπως ἀνέφερα, μακροπρόθεσμο, τὸ ὁποῖο δὲν τελειώνει ποτὲ καὶ πουθενὰ καὶ ἡ ἀρχὴ του πρέπει νὰ βρῆσκει πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ σημεῖο πού μοιάζει σημεῖο ἐκκινήσεως. Εἶναι δηλαδὴ ἀγώνας, ὅπως ἔλεγε ὁ ἀρχαῖος σοφιστὴς Ἀντιφῶν: «μέγας γὰρ ἀγὼν γάμος ἀνθρώπων», μέγας ἀγώνας ὁ γάμος γιὰ τὸν ἀνθρώπο.

Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ ἀγωνιστικὴ κινητοποίηση, ὅπου πρέπει νὰ ἐπιτύχουμε ὀρισμένα πράγματα. Εἶναι ἀγώνας πού δὲν ἔχει μόνον διεκδικήσεις καὶ δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ ὑποχρεώσεις.

(Συνεχίζεται)

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Πρότυπα καὶ παρομοιώσεις στὴν ὀρθόδοξη παράδοση*

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐγγαμοὶ ἅγιοι καὶ μοναχικὲς ἀρετὲς

Ἡ θεολογικὴ αὐτὴ ἀλήθεια δὲν παραμένει γράμμα κενό, χωρὶς ἀνταπόκριση ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν πιστῶν. Αὐτὴ ἡ θεολογία γίνεται μίᾳ ἀλήθεια ἐνσαρκωμένη καὶ βιωμένη κατὰ πρῶτον στὴν ὑπαρξη τῶν *ἐγγάμων ἁγίων*. Ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας καὶ πιὸ ἰδιαίτερα ἡ ὀρθόδοξη ἀγιολογία μᾶς κάνει νὰ δοῦμε πῶς ὁ γάμος τους ἐγίνε με τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο «τόπος θεολογίας» καὶ θεοφανείας. Κατὰ τὴ διάρκεια ὅλων τῶν αἰώνων τὴν ποιμαντικὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας ἀπασχόλησε τὸ νὰ δεῖξει στὰ ζευγάρια αὐτὸ τὸ δρόμο συνοδεύοντάς τα στὶς πολλαπλὲς σχέσεις στὶς ὁποῖες ἔπρεπε νὰ ἀνοιχτοῦν. Ἡ ἀλήθεια στὴν Ἐκκλησία προτείνεται πάντα γιὰ νὰ βιωθεῖ. Γι' αὐτὸ ὁ γάμος καὶ ἡ οἰκογένεια συνιστοῦν ἕνα κατεξοχὴν ἀντικείμενο ἐκκλησιαστικῆς διαπομπάνσεως. «Σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς», ἡ μικρὴ ἐκκλησία ἐνσωματώνεται στὴν Ἐκκλησία σὰν ἕνα ζωντανὸ κύτταρο. Ξαναβρίσκεται ἔτσι στὸ φυσικὸ τῆς πλαισίου αὐξήσεως καὶ προωθήσεως. Μὲ τὴν ἐνταξί τῆς στὸ μυστήριό τῆς Ἐκκλησίας μέσω τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ἡ μικρὴ ἐκκλησία ἀναπτύσσεται καὶ αὐξάνει μέσα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας πού ζωοποιεῖται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὸ ζευγάρι, ἔχει ἔτσι τὴ δυνατότητα νὰ προχωρεῖ μέρα με τὴ μέρα στὴν *πνευματικὴ του ζωὴ* πού δὲν εἶναι μιά ζωὴ ἐξαυλωμένη, ἀλλὰ βιώνεται κατενώπιον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ διατηρεῖ ἀσφαλῆ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς κατὰ παράδοσιν ὀρθοδόξου πνευματικότητος. Συμμετέχουν στὴν εὐχαριστιακὴ καὶ λατρευτικὴ ζωὴ, ἀσχοῦνται σὲ ὅλο τὸ εὖρος τοῦ ἀνθρώπινου δυναμισμού τῶν ἀρετῶν ἔχοντας συναίσθηση τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Ἔχουν ἐξάλλου συνείδηση τοῦ σχετικοῦ καὶ ὄχι ἀπόλυτου χαρακτήρα τοῦ δεσμοῦ τους καὶ προγεύονται τὴ Βασιλεία. Δὲν ἀφήνουν δηλαδὴ καμιά πλευρὰ ἀκαλ-

λιέργητη. Οὔτε τὴν *λειτουργικὴ, μυστικὴ* πλευρὰ, οὔτε τὴν *ἀσκητικὴ, ἀλλ'* οὔτε καὶ τὴν *ἐσχατολογικὴ* πλευρὰ.

Μποροῦν ἀκόμα νὰ οἰκειοποιηθοῦν τὶς *ἀρχὲς* τῶν λεγομένων *μοναχικῶν ἀρετῶν*: τῆς *ὑπακοῆς* ὡς ὑπακοῆς στὴν καθημερινότητα, τῆς *παρθενίας* ὡς σωφροσύνης, τῆς *ἀκτημοσύνης* ὡς πτωχείας ἐν Πνεύματι. Εἶναι εὐνόητο ὅτι μέσα σ' ἕνα τέτοιο πνευματικὸ κλίμα ὅλες οἱ πτυχὲς τῆς ἐγγαμῆς ζωῆς: κοινωνικὲς, βιολογικὲς, ἐρωτικὲς κ.τ.λ. καθαγιαίνονται στὴν πληρότητά τους.

Ἀσφαλῶς ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ διερωτηθοῦμε ἀν αὐτὸ τὸ «πολυδιάστατο ἀνοίγμα» τοῦ ζευγαριοῦ συνιστᾶ πραγματικὰ *προώθηση ἢ ἐπιβάρυνση*;

Τὸ ἐγχείρημα εἶναι δύσκολο, οἱ στόχοι δὲν ἔχουν τέλος. Πῶς νὰ θέσεις στὴν πράξη τὴν ἐνότητα, τὴν ἀγιότητα, τὴν καθολικότητα καὶ τὴν ἀποστολικότητα τοῦ γάμου σου καὶ τῆς οἰκογενείας σου; Δεσμεύεσαι σ' ἕνα ἔργο πού οἱ στόχοι του εἶναι ἀπεριόριστοι.

Ἐκκλησιαστικότητα

Τὸ ἔργο ὅμως αὐτὸ εἶναι οἰκεῖο, δὲν εἶναι ξένο. Ἐδῶ εἶναι ἡ στιγμή νὰ θυμηθοῦμε πῶς προτείνοντας τὸ *μοντέλο* τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρότυπο γιὰ τὴ μικρὴ ἐκκλησία ἀγγίζουμε τὴ θεμελιώδη *ἐκκλησιαστικότητα* τοῦ γάμου πού θεωρεῖται συμβολικὴ εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ παράδοση δὲν προτείνει στοὺς συζύγους νὰ φθάσουν σὰν ἀντικειμενικὸ στόχο κάτι τὸ ἐξωτερικὸ σ' αὐτοὺς. Πρόκειται γιὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς μικρῆς κατ' οἶκον ἐκκλησίας τους. Ἐκεῖνο πού προέχει εἶναι νὰ συγκρατήσουμε τὴ *δυναμικὴ* ἔποψη τοῦ προτύπου, ἔποψη πού παρομοιάζει τὴν ἐκκλησία σὰν ἕνα *οἰκοδόμημα ἀτελείωτο* (οἰκοδομή), δηλαδὴ ἕνα συνεχῆ γινόμενον, πού ἐκτείνεται μέσα στό χῶρο καὶ τὸ χρόνο. Ἡ ἀπόκτηση τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴ μικρὴ ἐκκλησία ἀναγγέλλεται σὰν μιά διαδικασία βραδεία καὶ συνεχῆς. Στὴν ὁδουσί τους οἱ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 121 τοῦ ὑπ' ἀρ. 8 τεύχους.

σύζυγοι θά επιτυγχάνουν πάντα στόχους προσωρινούς. Έδω, ή εικόνα πού μάς προβάλλεται από τήν έτυμολογία στήν αρχαία έλληνική γλώσσα τής λέξεως «τέλος» θά μπορούσε νά μάς δώσει κάποια ιδέα γι' αυτά τά τέλη δίχως τέλος, τά άτέλεστα τέλη. Η λέξη τέλος προέρχεται από ρίζα πού προσδιορίζει εκείνο τό σημείο του άγρου όπου ο γεωργός έκτελεί μισή στροφή για ν' άνοιξει ένα καινούριο αύλακι. Η εικόνα μιλάει από μόνη της. Έπιτρέπει νά δούμε μία πληθώρα τεματίων πού είναι ταυτόχρονα και καινούργιες άφετηρίες.

Μία τέτοια *δυναμική αντίληψη* του προτύπου μπορεί νά μάς καταστήσει άσφαλώς πιο ρεαλιστές στήν αντιμετώπιση ποικίλων δυσκολιών και πιο αισιόδοξους στήν τάση μας για τό καλύτερο κατά τήν πορεία μας. Αντίθετα, μία *στατική αντίληψη* του ιδεώδους θά μπορούσε νά μάς άποθαρρύνει ήδη από τά πρώτα βήματα.

Άσφαλώς δέν είναι του παρόντος νά μιλήσουμε για τίς *δυσκολίες στήν πραγματοποίηση* του προτύπου. Δυσκολίες από τό ένα μέρος πού συνεπάγεται ή μετάδοση του όρθοδόξου μηνύματος περί γάμου· δυσκολίες από τό άλλο μέρος στά προσκόμματα πού τά ζευγάρια όφείλουν νά ύπερπηδήσουν για ν' άποδεχτούν αυτό τό μήνυμα και νά τό μεταγράψουν στήν καθημερινή ζωή. Έμποδίζονται από πιέσεις προσωπικής τάξεως και από δεσμεύσεις του κοινωνικού περιγυρου στόν όποιο είναι ένταγμένοι.

Είν' αλήθεια ότι τά ζευγάρια δοκιμάζουν κάποια δυσκολία για ν' άναγνωρίσουν τίς διαστάσεις τής Έκκλησίας και τούς δείκτες τους στόν δικό τους τόν γάμο. Από μία άποψη ή κατάσταση μέσα στήν κοινωνία έχει γίνει ένοχλητική για όλους αυτούς πού θέλουν νά εργασθούν προς τήν κατεύθυνση τής μικρής έκκλησίας· ή πολιτεία επιβαρύνει ένίστε αυτήν τήν συγκυρία προωθώντας όρισμένα νομοσχέδια, τών όποίων ή βαρύτες είναι συζητήσιμη.

Οικογενειακό - έκκλησιολογικό μοντέλο διαποίμανσης

Έδω πρωτεύουσα θέση και πρωταγωνιστικό ρόλο μπορεί νά διαδραματίσει ή Έκκλησία, ή όποία όταν χαρακτηρίζει τήν οικογένεια ως μικρή έκκλησία επιφυλάσσει για τόν έαυτό της τό ρόλο τής μεγάλης οικογένειας. Είτε τό θέλουμε είτε όχι τό έκκλησιολογικό μοντέλο είναι, άν μου επιτρέπεται τήν έκφραση, «οικογενειακό - οικογενειακροτικό».

Ο Θεός είναι *Πατέρας*· Υιός είναι ο Λόγος

του Θεού· ή Έκκλησία χαρακτηρίζεται ως «*Μήτηρ Έκκλησία*». Η *Παναγία* μας δέν είναι μόνο *Μητέρα* του Θεού αλλά και *μητέρα* όλων μας. Ο *Ιερεύς* χαρακτηρίζεται ως *πατήρ*, ή *ήγουμένη* ως *μητέρα* και ή *πρεσβυτέρα* καλείται στή Ρωσία *μητρούλα*. Βρισκόμαστε πράγματι μπροστά σ' έναν «οικογενειακό άστερισμό» όταν θελήσουμε νά περιγράψουμε τίς μεταξύ τών χριστιανών σχέσεις μέσα στήν Έκκλησία. Έξάλλου, όχι τυχαία καλούμεθα *άδελφοί και άδελφές* έν Χριστώ, μέ πρωτότοκο άδελφό τόν ίδιο τόν Κύριο, ο όποιος, ως όδός μας οδηγεί προς τόν Πατέρα. «Ούδεις έρχεται προς τόν πατέρα, ει μή δι' έμού» (Ιωάννου ιδ' 6). Έτσι έντασσόμαστε όλοι στή μεγάλη οικογένεια του Θεού, έναλλασσόμενοι σέ ποικίλους και διαφόρους οικογενειακούς ρόλους. Μοναδικό μας μέλημα είναι νά κάνουμε τό θέλημα του Πατέρα, πού συνιστά προϋπόθεση αυτής τής μεγάλης ένταξης. Ο ίδιος ο Κύριος μάς είπε: «όστις γάρ άν ποιήση τό θέλημα του πατρός μου του έν ουρανοίς, αυτός μου άδελφός και άδελφή και μητηρ έστίν» (Ματθαίου ιβ' 50).

Άναπληρωματικότητα

Αυτό βέβαια συνεπάγεται όρισμένες ύποχρεώσεις αλλά και δικαιώματα. Και ο έπίσκοπος και οι ιερείς και τά μέλη τής ένορίας αναλαμβάνουν ή πρέπει νά αναλάβουν έστω και άναπληρωματικά τό ρόλο τής οικογένειας. Αυτή ή μεγάλη οικογένεια αναλαμβάνει νά θεραπεύσει τά άσθενή και νά άναπληρώσει τά έλλείποντα τής μικρής. Αυτό δέν σημαίνει νά αντικαταστήσει ή νά ύποκαταστήσει τή φυσική οικογένεια. Θά προσπαθήσει νά άναπληρώσει αλλά και νά ύπομνήσει στή μικρή οικογένεια, ότι ή θέση της είναι μέσα στή μεγάλη οικογένεια τής Έκκλησίας. Υπ' αυτή τήν όπτική γωνία όποιαδήποτε παροχή βοήθειας και ποιμαντική συμπαράσταση θεμελιώνεται έκκλησιολογικά και άνοίγεται στίς διαστάσεις τής Έκκλησίας.

Άσφαλώς, στό τέλος αυτής τής εισήγησης, και έχοντας αναλύσει διεξοδικά, όσο επέτρεπαν τά χρονικά πλαίσια αυτού του συμποσίου τό θέμα μας, θά πρέπει νά διερωτηθούμε κατά πόσον μπορούμε νά έρμηνεύσουμε έναν κόσμο πού γίνεται όλο και πιο πολύπλοκος, μένοντας προσκολλημένοι στά παλαιά πρότυπα. Είναι ένα δύσκολο έρώτημα. Η άπάντηση όπωσδήποτε διευκολύνεται όταν δοθεί ή δέουσα προσοχή στήν ευελιξία και στόν δυναμισμό του προτεινόμενου από τήν παράδοση προτύπου, τό όποιο είναι έπιδεκτικό, όπως έχει άποδειχθεί στήν ιστορία του, μετατυπώσεων και παρομοιώσεων.